

ASPFJÄRILEN - SVERIGES VACKRASTE FJÄRIL

av GÖRAN RIPLER

I början av juli 1959 - när jag var knappt fyllda 12 år - fick jag se en stor, mörk fjäril - den största jag sett - i ytterkanten av en liten aspdunge vid Harmsjön, Hallstahammar, Västmanland. Dungen ligger i utkanten av blöta sankmarker några hundra meter från mitt föräldrahem.

Det var vid 9-10-tiden på morgonen som jag fick se den c:a 2 m över marken. Reflexmässigt drog jag till med håven och den praktfulla flaxade med stor kraft inne i den lilla nätpåsen för att kunna ta sig ut. Det var riktigt krångligt att få ned den i eterburken - fjärilen var ju nästan större än avlivningskammaren.

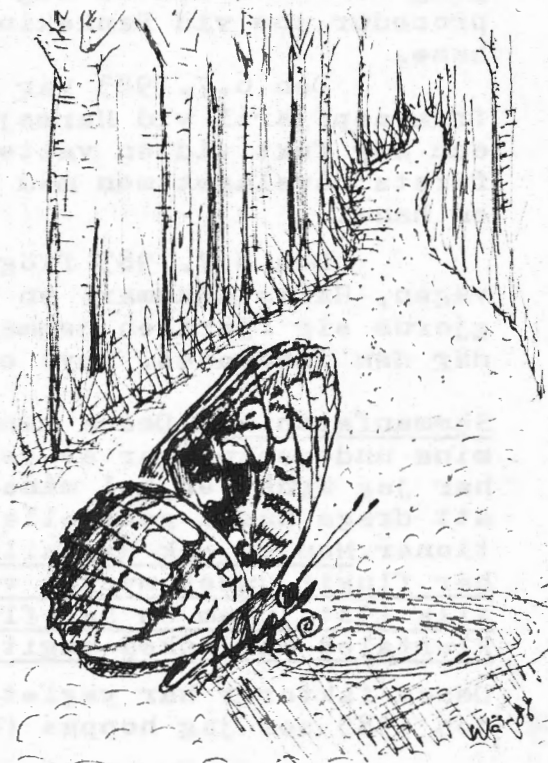
Jag anade redan nu att det var en aspfjäril - Limenitis populi - och för säkerhets skull tittade jag i min nyss i inköpta Gullander: Nordens Dagfjärilar. Mycket riktigt. En aspfjäril. En hona.

De följande åren sökte jag efter aspfjärilar i Hallstahammars-trakten (under hela 1960-talet), men lyckades ej få syn på någon. Däremot observerade jag en flygande aspfjäril vid Ripsa i Södermanland något år efter 1959 i juli månad. Under hela 1970-talet hade fotografering varit mitt största intresse och först 1980 tog jag upp min gamla hobby-fjärilar.

Vid Bankekind, Linköping, fick jag syn på det tredje exemplaret jag någonsin sett (den 3 juli 1980). Jag körde bil på en liten grusväg och en mörk bjässe till fjäril - som en fågel - kom seglande i god fart ovanför mig och bilen. Den flög längs med grusvägen (kl. 12.00-12.30). Jag hann lagom bromsa in bilen, slita tag i håven, kasta mig ut, slå till, missa, försöka fokusera fjärilen, kontrollera flyktvägen på ett ungefär - tvärs över ett fält c:a 300 meter långt följde jag efter menså tappade jag den ur sikte.

Men något fladdrade till vid en murken stubbe vid skogsbrynet. Jag smög dit - och intet ont anande hade den slagit sig ned där. Nu gällde det livet. Jag drog till med håven så att en smärre ljudbang uppstod och slängde mig över nätpåsen för att täppa till eventuella hål mellan håven och marken. Det behövdes sannerligen - fjärilen höll på att krypa ut genom en öppning. Så erhöll jag min första aspfjärilhane.

Genom litteratur visste jag att det var större chanser att möta detta smycke vid aspbestånd. Alltså satte jag fart mot närmaste aspdunge - och där - i askkronorna högt upp fick jag se ytterligare en aspfjäril - lättjefullt och graciöst flygande

med små vilopausar på aspbladen. Det var en härlig, gudomlig syn. Något liknande hade jag aldrig sett. Som de grekiska gudarna svävande över Olympen.

Nästa dag på eftermiddagen kom jag tillbaka dit - och då var fortfarande fjärilen kvar uppe i lövkronorna. Men den tredje dagen var den borta.

Några dagar senare, den 8.7.1980 morgonfikade jag c:a kl.09.30 i köket i Hallstahammar och fick genom köksfönstret se en aspfjäril. Det verkade som om en järnplåt på tomten mot skogskanten tilldrog sig fjärilens intresse. Jag slet tag i håven, behöll pyamasen på, rundade stugknuten för att lagom se en aspfjärilhona flyga rakt in i min håv.

Vid Bränninge norr om Linköping såg jag en aspfjäril lyfta så sent som 26.7.1980 från en asfaltväg på eftermiddagen.

Från och med 1981 började det mer systematiska dagfjärilssamlandet. 1982 slog det till. Den 11.7.1982 vid c:a 13.30 kom jag åkande från Finnerödja mot Bölets ångar i Västergötland. Vid Ottersjön, Uggetorp, Granvik, Västergötland, hade en aspfjäril satt sig på ett fuktigt ställe på vägen. Det var ett fuktstråk tvärs över vägbanan mot sjön som låg på andra sidan. Jag hann ej bromsa in i tid, körde förbi, fick stopp på bilen och sedan ut. Aspfjärilen kom tillbaka, satte sig och infångades - men även denna gång försökte den ta sig ut genom håvringen och vägbanan. Samma procedur som vid Bankekind upprepades. Även detta exemplar var en hane.

Den 6.7.1983 var det dags igen för min första helt felfria aspfjäril vid Harmsjön, Hallstahammar c:a kl.16. Den satt och sög fukt vid en vattenpuss på grusvägen. Jag missade med första håvslaget men med det andra härbärgerades skörden. Än en hane.

Den 8.7.1983 flög en hane över och längs med Kvarnvägen, Hallstahammar; en liten skogsväg. Efter en fångstmiss gjorde sig fjärilen hemmastadd på en lågt nedhängande grangren - där den inhävades. Än en hane - men sliten.

Sammanfattning: Dessa händelser har alltså utgjort bränslet till mina undersökningar av aspfjärilen 1984 och 1985 och dessa två år har jag ägnat en hel månad årligen åt denna skönhet. Det är svårt att draga några generella slutsatser av dessa ganska få observationer. Men en sak har alla observationer gemensamt: Fjärilarna har flugit under mycket varma dagar.

Alla (9st.) utom en har flugit under första halvan av juli.
Flertalet har också tagits på vägar i närheten av aspbestånd.

Dessa faktorer har väglett mig i mitt fortsatta arbete 1984 och 1985 som jag hoppas få återkomma till. / Göran Rippler

NYA REGLER FÖR UTDIKNING:

Från och med den 1. juli innevarande år måste tillstånd ges för utdikning av skogsmark. Tillståndsmyndighet är LÄNSSTYRELSEN. För att länsstyrelsen rätt skall kunna värdera ett utdikningsprojekt behöver man kunskaper om bl.a. de entomologiska kvalitéerna. Därför kan vi entomologer göra en värdefull insats för naturvården genom att informera länsstyrelsen om entomologiskt intressanta "blöta" skogsmarker. Det kan gälla sumpgransskogar, alkärr, fuktiga häggskogar o.lik. Kontakta länsstyrelsen om Du misstänker planerad avverkning. /red.